

ARSTKONNA ORGANISEERUMISEST EESTIS

Esimene teadaolev arstiselts Eestis oli XIX sajandil Tartus tegutsenud **Dorpater medizinische Gesellschaft**. Sinna kuulus mitmeid eestlastest arste, teiste hulgas ka Peeter Hellat (D.M. 1888) ja Henrik Koppel (D.M. 1891). Mõlemaid võib pidada ka eesti arstide organiseerumise pioneerideks.

Oluliseks eesti arstkonna kui terviku moodustumisel sai 1910. aasta, kui Tallinnas toimunud laulupidu tõi kohale palju eestisoost arste. Samal aastal koostati seltsi põhikiri, kuid mitme katse järel jäi see siiski poliitilistel põhjustel Tallinna kubermanguvalitsuses registreerimata. Alles 1912. aastal saadi luba seltsi asutamiskoosolekuks tingimusel, et selle nimi ei sisaldaks sõna "Eesti". Nii asutati Tallinna raekojas **Põhja-Balti Arstideselts**, mille esimeheks valiti H. Koppel. Põhja-Balti Arstideselts arendas üsna viljakat teadustegevust ja andis välja ajakirja "Tervis". Selts, mida võib lugeda Eesti Arstideseltside Liidu vahetuks eelkäijaks, lõpetas oma tegevuse 29. juunil 1919. aastal.

EESTI ARSTIDESELTSE LIIT

13. mail 1918 asutati Tartus H. Koppeli algatusel **Tartu Eesti Arstide Selts**, mille esimeheks valiti prof. Aleksander Paldrock. 3. septembril 1919. aastal asutati **Tallinna Eesti Arstide Selts**. Järgnevatel aastatel asutati samalaadsed seltsid Pärnus (1920), Viljandis (1920), Narvas (1922), Läänemaal (1924) ja hiljem teistes kohtades. Samal ajal tegutsesid Tallinnas ja Tartus ka Saksa, Vene ja Juudi Arstide Selts. Tingituna aktiivsest piirkondlike seltside loomisest kinnitati Tallinnas 11.-12. septembril 1920. aastal toimunud I arstide päevadel **Eesti Arstideseltside Liidu (EASL)** põhikiri. 28. veebruaril 1921 registreeriti EASLi põhikiri Haapsalu Rahukohtus. See daatum tähistab ka tänase Eesti Arstide Liidu kui EASLi järglase sünnipäeva. Eesti Arstideseltside Liidu esimehed olid aastail 1921-27 J. Luiga, 1927-31 M. Püümann (Püümets), 1931-36 A. Lübek, 1936-37 W. Wadi ja 1937-40 A. Lüüs.

EASLi seisukohad ja ettepanekud ei leidnud aga küllaldast toetust poliitikute ringkondades. Seepärast hakkas EASL juba 1926. aastast ette valmistama projekti arstide ametliku kutseesinduse loomiseks. Selleks sai 1. juulil 1935 tööd alustanud **Eesti Arstide Koda (EAK)**, mis oli eriseaduse alusel ellu kutsutud riiklik ametiühing. Uude organisatsiooni pidid kuuluma kõik riigis praktiseerivad arstid.

1921-40 tegutses EASL arstide maakondlikke seltse ühendava organisatsioonina, osaledes noore riigi tervishoiu arendamises, kaitstes oma liikmete huve ja korraldades arstide erialaseid üritusi. EASL aastakonverentsidel, mis kandsid nime Eesti Arstidepäevad, käsitleti Eesti tervishoiu- ja meditsiiniprobleeme. EASL andis alates 1922. aastast välja ajakirja "Eesti Arst" ja talle kuulus 1924. a. avatud Eesti Tervishoiu Muuseum.

Nõukogude okupatsioonivõimud tegid EASL tegutsemisele lõpu. Siseasjade Rahvakomissari otsusest 22. oktoobrist 1940, mille alusel Eesti Arstideseltside Liit likvideeriti ja tema varad natsionaliseeriti võime lugeda: "... leidsin, et organisatsiooni tegevus võib kahjustada ühiselulise solidariteedi ja rahva ühtluse kujunemist...". EALi likvideerimiskoosolek toimus selle viimase esimehe prof. A. Lüüsi juhatusel Tartus 15. septembril 1940. Likvideeritud "ühiskonnaohtliku" Arstide Liidu funktsioonid jaotati mitme nõukoguliku organisatsiooni vahel: Tervishoiutöötajate ametiühing, ENSV Tervishoiuministeriumis registreeritud arstide teaduslikud seltsid ja "Eesti Arsti" asemele astunud "Nõukogude Eesti Tervishoid".

1940. a. lõpetas oma tegevuse ka Eesti Arstide Koda. 1945. aastal loodi selle asemele Eesti NSV Tervishoiutöötajate Ametiühing.

EESTI ARSTIDE SELTS ROOTSIS

Okupatsioon lõpetas Eesti Arstideseltside Liidu tegevuse, sellega aga ei lakanud eesti arstide ühistegevus. 6. aprillil 1945. a. asutasid emigreerunud arstid **Eesti Arstide Seltsi Rootsisis (EASR)**, mis tegutseb tänini ja on aastakümneid säilitanud EASL traditsioone. Seltsi kuulus 120 tohtrit, hiljem hakkas see arv kiiresti kasvama. EASR esimeheks valiti prof. J. Riives. Kuigi Eesti Arstideseltside Liit oli ametlikult likvideeritud, tunnustas seltsi viimane esimees prof. Ado Lüüs EASR-i kui EASL-i järglast, samuti olid EASR-i asutajaliikmed kuulunud ka Arstideseltside Liitu.

EASR-i esmaseks ülesandeks sai eesti arstidele töötamisvõimaluste otsimine. Regulaarselt toimusid ka teaduslikud referaadiõhtud seltsi liikmetele.

1965. a. sai EASR esimeheks E. Jakobson. Seltsi tegevus aktiveerus taas 1969. a., mil valiti uus juhatus eesotsas Jaan Novekiga. 1987. a. oli EASR-is 345 liiget. Seltsi kuulus ka üle 40 arsti, kes tegutsesid Euroopa teistes riikides. EASR-i juhatuse esimehena on töötanud ka dr. Einar Berggren ja dr. Ants Anderson. 1999. a. jaanuarist on juhatuse esimees dr. Argo Kõvamees.

Koostöö kolleegidega Eestis algas juba enne Eesti Arstide Liidu asutamist, ametlikud sidemed organisatsioonide vahel sõlmiti 1989. a. EAL tunnistas EASR-i õigusi Eesti Arstideseltside Liidu õigusjärglasena, kuid EASR leidis, et EAL loomisega kandub see õigusjärgsus üle Eestisse. Tihe koostöö EASR-i ja EAL-i vahel kestab. EASR on meile andnud nii head nõu kui ka majanduslikku abi, mis igati on kaasa aidanud EAL-i kui organisatsiooni arengule.

EESTI ARSTIDE LIIT

1940. aastal likvideeritud EASL tegevuse taasalustamise idee tuli 16. mail 1988. a. loodud Tartu Arstide Liidult. Loodav Eesti Arstide Liit pidi saama Eesti Arstiseltside Liidu õigusjärglaseks.

Eesti Arstide Liit (EAL) taasasutati 1988. a. 11. juunil 1988. a. tuli Tallinnas kokku EAL esimene üldkogu. Otsustati taasasutada Eesti Arstide Liit, kinnitati põhikirja, valiti volikogu ja eestseisus. Arstide Liidu esimeseks presidendiks valiti **dr. Laur Karu**.

Esimestel tegevusaastatel mõjutas Arstide Liidu tegevust suuresti erakordne poliitiline olukord Eestis. EAL avaldas oma seisukohti ENSV konstitutsiooniparanduste, keeleseaduse, kodakondsusseaduse ja tervishoiupoliitika dokumentide kohta. Aktiivselt osaleti 1989. a. sügisel toimunud Forum Medicorum Estoniae korraldamises. Loodi ametlikud sidemed Eesti Arstide Seltsiga Rootsisis.

1990–91 täitis EAL presidendikohuseid **dr. Rando Truve**. 1991. a. lõpus sai Arstide Liidu presidendiks **dr. Väino Sinisalu**.

1992. a. aprillis tegi üldkogu põhikirja muudatused ja Arstide Liit võttis endale ka ametiühingu funktsioonid. Üheks eesmärgiks seati kollektiivlepingute sõlmimine tööandjatega.

1993. a. asutas EAL koos Soome Arstide Seltsi Duodecim ja Kustannus OY Duodecimiga kirjastuse **Medicina**, mis hakkas välja andma eestikeelset meditsiinikirjandust.

1994. a. sai Arstide Liit lõpuks pärast üle kahe aasta kestnud kohtuskäimist tagasi oma maja Tartus. Samal sügisel toimunud üldkogul võeti vastu uus põhikirja ja valiti presidendiks **dr. Indrek Oro**.

Alates 1994. a. on igal aastal toimunud **Eesti Arstide Päevad**, mille raames on korraldatud arstide teaduskonverents ja meditsiinifirmade näitus.

1995. a. hakkas ilmuma kuukiri **Eesti Arstide Liidu Teataja**. Juba 1991-92 anti välja sama nimega ajalehte, kuid vahepeal puudus Arstide Liidul oma häälekandja hoopis. Üldkogu kinnitas **Eesti Arstieetika koodeksi**. Oktoobris kirjutati alla kolmepoolse palgakokkulepe Eesti Haiglate Liidu, Eesti Arstide Liidu ja Eesti Keskastme Tervishoiutöötajate Kutseliidu vahel.

1995. a. sõlmiti ka koostööleping AS Expoprojektiga messi Medifar korraldamisel. Messide ajal on toimunud konverentsid "Arstiabi kvaliteet" (1996), "Kvaliteet arstide diplomijärgses koolituses" (1997), "Prioriteetidid tervishoius" (1998) ja "Eriarst Eestis ja Euroopas" (1999).

1996. a. korraldas Arstide Liit ESTO'96 raames Ülemaailmse Eesti Arstide Päeva sümposiumi "Rahva tervis ning arstkond – täna ja homme".

1997. a. hakkas tegutsema EAL eetikakomitee, põhikirja tehti vastavad muudatused. Tallinnas peeti PWG kevadkoosolek, mille korraldamisel toetas Nooremarside Ühendust Arstide Liit.

1998. a. üldkogul võeti vastu EAL uus põhikirja ja valiti presidendiks Andres Lehtmets, kelle volitused algavad pärast 1999. a. üldkogu.